

*Magazine on Low External Input Sustainable Agriculture
Compilation of selected translated articles into Kannada*

**LEIS
INDIA**

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ವಿಶೇಷ ಕನ್ನಡ ಸಂಚಿಕೆ

ಅನಾ ಇಂಡಿಯ

ವಿಶೇಷ ಕನ್ನಡ ಸಂಚಿಕೆ

ಡಿಸೆಂಬರ್ 2011, ಸಂಚಿಕೆ 2

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು 'ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ' ಆಂಗ್ಲ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಆಯ್ದ ಲೇಖನಗಳ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ವಿಳಾಸ: ಎಎಂಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ನಂ.204, 100 ಫ್ಲೀಟ್ ರಿಂಗ್‌ರೋಡ್
ಮೂರನೇ ಫೇಸ್
ಬನಶಂಕರಿ ಎರಡನೇ ಬ್ಲಾಕ್
ಮೂರನೇ ಸ್ಟೇಜ್
ಬೆಂಗಳೂರು 560085
ದೂರವಾಣಿ: +91-080-2669951
26699522

ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ +91-080-26699410
ಈ ಮೈಲ್: amebang@giasbg01.vsnl.net.in

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯ

'ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ' ಆಂಗ್ಲ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಎಎಂಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇಳಿಯದ (ILEIA) ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ತ್ರೈಮಾಸಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮಂಡಳಿ

ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದಕ : ಕೆ.ವಿ.ಎಸ್.ಪ್ರಸಾದ್
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಸಂಪಾದಕ : ಟಿ.ಎಂ.ರಾಧ
ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಬೇಳೂರು
ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಗಳ ಸಮನ್ವಯ
ಅರುಣಕುಮಾರ ಶಿವರಾಯ

ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ
ಎಂ.ಶೋಭಾ ಮಯ್ಯ

ಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ
ಬೇಳೂರು ಸುದರ್ಶನ

ಮುದ್ರಣ
ಸಾನ್ ಪ್ರಿಂಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮುಖಪುಟ ಚಿತ್ರ
'ರೈತರೇ ಅವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಕಳೆ ಉಪಕರಣ'
ಚಿತ್ರ: ಸಂಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ್

ಲೀಸಾ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್

ವಿವಿಧ ಆವೃತ್ತಿಗಳು
ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೇರಿಕನ್, ಇಂಡೋನೇಷಿಯನ್, ಪಶ್ಚಿಮ ಆಫ್ರಿಕನ್, ಬ್ರೆಜಿಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಚೈನೀಸ್ ಆವೃತ್ತಿಗಳು

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್

ಇತರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳು
ಹಿಂದಿ, ಒರಿಯಾ, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಲೇಖಕರೇ ಜವಾಬ್ದಾರರು.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನಗಳ ಪಡಿಯಚ್ಚನ್ನು ಮಾಡಿ ಇತರ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಂಚಲು ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದೆ.

ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಎ.ಎಂ.ಇ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ.

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗರೇ.

ಜರ್ಮನಿಯ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ (MISEREOR) ನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಡಿಸೆಂಬರ್ 2011ರ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿಡಲು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು ಭತ್ತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪದ್ಧತಿ, ರಾಸುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿ-ಪರಿಸರ-ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಶೇಖರ್ ಚಟರ್ಜಿಯವರ ಲೇಖನವು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ಮರುಬಳಕೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತಾ ಪಾಟೀಲರು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಧಾನವಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಮೂಡಿದ ಕೃಷಿ-ಪರಿಸರ-ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕುರಿತು 'ಸೇವಾ' ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಲೇಖನಗಳ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ತಳಮಟ್ಟದ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು ತಲುಪಬೇಕೆಂದು ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸಂಚಿಕೆಯೊಡನೆ ನೀಡಿರುವ ಪ್ರಪತ್ರವನ್ನು ತುಂಬಿ ಕಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪಲು ನಮಗೆ ನೆರವಾಗಿರಿ. ಅವರಿಗಲ್ಲ ಈ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೀವು ನಮ್ಮ ಜಾಲತಾಣದಿಂದ (www.leisaindia.org) ಪಡೆಯಬಹುದು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಂಚೆ ಮೂಲಕವಾಗಲೀ, leisaindia@yahoo.co.in ಈ ಈ ಮೈಲ್ ಮೂಲಕವಾಗಲೀ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು.

- ಸಂಪಾದಕರು

ಅನಾ LEISA

www.leisaindia.org

ಲೀಸಾ (LEISA)ವು ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಕರಗಳ ಮಿತ ಬಳಕೆಯ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಇದು ಪಾರಿಸರಿಕವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಮತ್ತು ವರಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ರೈತರಿಗೆ ಇರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಹಿತ ಬಳಕೆಯ - ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ ಬಾಹ್ಯ ಒಳಸೂರಿಗಳ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ದಕ್ಷ ಬಳಕೆಯ - ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಇದು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜ್ಞಾನ, ಕೌಶಲ್ಯ, ಮೌಲ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ರೈತರನ್ನು ಸಬಲರನ್ನಾಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊಂದಿಸುವ ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಭಾಗೇದಾರಿ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ದೇಶ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಿಳಿತಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಕುರಿತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಯಸುತ್ತದೆ. ಲೀಸಾವು ಒಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ; ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಸಂದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಎ ಎಂ ಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

www.amefound.org

ಎ ಎಂ ಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವು ಬೇಸಾಯದ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ, ಕೃಷಿಕರ ಅವಿವನ್ನು ಸಿರಿವಂತಗೊಳಿಸುವ, ಅಭ್ಯುದಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಅರೆ ಒಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲಿ ಪಾರಿಸರಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಶ್ವಸ್ಥರು

ಚೇರ್ಮನ್ : ಡಾ.ಆರ್.ದ್ವಾರಕೇನಾಥ್

ಖಜಾಂಚಿ : ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎಲ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್

ಸದಸ್ಯರು : ಡಾ. ವಿಠಲ ರಾಜನ್, ಡಾ.ಎಂ.ಮಹಾದೇವಪ್ಪ, ಡಾ.ಎನ್.ಕೆ.ಸಾಂಘಿ, ಡಾ. ಎನ್.ಜಿ.ಹೆಗಡೆ, ಡಾ. ಟಿ.ಎಂ. ತ್ಯಾಗರಾಜನ್, ಪ್ರೊ.ವಿ.ವೀರಭದ್ರಯ್ಯ

ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು: ಕೆ.ವಿ.ಎಸ್. ಪ್ರಸಾದ್

ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ MISEREOR

www.misereor.org

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಟನೆ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್‌ನ್ನು ಜರ್ಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಬಿಶಪ್‌ರು ಇಸವಿ 1958ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕಳೆದ 50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ ಆಫ್ರಿಕ, ಏಷಿಯಾ, ಹಾಗೂ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೇರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ವಚನಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ, ಪರಂಪರೆ ಅಥವಾ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮಾನವ ಜೀವಿಗೂ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್‌ನ ಸಹಕಾರ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಬಡವರು ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲರಹಿತರು ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ ಬೆಂಬಲ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಲುದಾರರ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಚರ್ಚಿ-ಆಧಾರಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸರಕಾರೀತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂತೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಪಾಲುದಾರರು ಸಹಾಯಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಿಸೆರಿಯೋರ್ ತನ್ನ ಪಾಲುದಾರರೊಡಗೂಡಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆ.

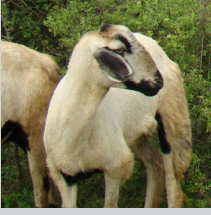

ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ಉನ್ನತೀಕರಣ

ಸಮರ್ಪಕ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡು ಸಾಕಣೆಯು ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿನ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣರೈತರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಬೈಫ್‌ನ ಒಂದು ಅನುಭವ.

■ ಸಂಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ್

4

ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಗಮನ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಉಪಶಮನ ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿನ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣರೈತರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಬೈಫ್‌ನ ಅನುಭವ. ಉತ್ತಮ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡು ಸಾಕಣೆಯು ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

■ ನಾರಾಯಣ ಜಿ. ಹೆಗಡೆ

8

ವೈವಿಧ್ಯ ತುಂಬಿದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ

ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವು ವೇಗವಾಗಿ ನಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಗಿಲ್ಲ. ಲಾಭದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ನಾಜೂಕಿನ ಪಾರಿಸರಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ನಂಬಲರ್ಹ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಈಗಲೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

■ ಅರ್ಥೋಂದು ಶೇಖರ್ ಚಟರ್ಜಿ

10

ಆರೋಗ್ಯ ಸೂಸುವ ಶಾಂತಿಯ ತೋಟ

ನೀಲಗಿರಿ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆ ಅರ್ಥ್ (Earth) ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣರೈತರಿಗೆ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ಸತ್ತದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಘಿಕ ವಹಿವಾಟಿನ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದೆ. ಬೆಳೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಬೆಳೆ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಿಳಾ ರೈತರೊಬ್ಬರ ಯಶೋಗಾಥೆಯಿದು.

■ ವನ್ಯ ಓರ್, ಅರುಣ್‌ಕುಮಾರ್, ಗೀತ ಕ್ರೆಸೆಕ್, ಶಿವಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಮೋಹನ್‌ಕುಮಾರ್

15

ನನ್ನ ಲೀಸಾ (LEISA) ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ

■ ಡಿ.ಆರ್.ಪ್ರಪುಲ್ಲ ಚಂದ್ರ

16

ನೆಲಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಸರಿಸುವಿಕೆಗೆ ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಗುಜರಾತಿನ ಜಮೀನುರಹಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಘಟನೆಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಮೂಲಕ ಯಶಸ್ವಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನೇ ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಿ, ನೆಲಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿ ರುಚಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

■ ಜಿಗ್ನಾಸ ಪಾಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ನೀರುಬೆನ್ ಸೆನ್ಯಾ

18

ಕುರಿಹಿಂಡಿನ ಸರದಾರ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣ

20

ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ಉನ್ನತೀಕರಣ

■ ಸಂಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ್

■ ಶ್ರೀ ಭತ್ತ

ಉತ್ತಮ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. SRI ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತೀಕರಿಸುವುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿತ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ದಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವೀರಾಪುರ, ಕಲ್ಲಾಪುರ, ರಾಮಾಪುರ ಹಾಗೂ ನಾಗಾಲಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತವು ಪ್ರಮುಖ ಆಹಾರಬೆಳೆ. ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳ ರೈತರು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಹಾರದ ಸವಾಲನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 95ರಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವು ಭತ್ತದಿಂದಲೇ ತುಂಬಿದೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ 772 ಮಿಲಿಮೀಟರ್. ಅಂದರೆ ಸಾಧಾರಣದಿಂದ ಭಾರಿ ಮಳೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಭತ್ತವು ಮಳೆಯಾಧರಿಸಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಬಿತ್ತನೆ ಪದ್ಧತಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೇಕಡಾ 2ರಷ್ಟು ರೈತರು ಮಾತ್ರ ನೆಟ್ಟಪದ್ಧತಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕ. ಪೀಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ರೋಗಗಳು ಸಹ ಜಾಸ್ತಿ. ಪರಿಣಾಮ-ಇಳುವರಿ ಕುಂಠಿತ. ಲಾಭ ಶೂನ್ಯ. ಅವರು ಹೀಗೆಯೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೇಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. ಅದೇ SRI ಅಥವಾ ಶ್ರೀ ಪದ್ಧತಿ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. [SRI=System of Rice Intensification]

SRIಯು ಅನೇಕ ಹೊಸ ಉಪಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಅದು ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಿಸರಸ್ನೇಹಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಸಸ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಮೂಲಕ SRI ಪದ್ಧತಿಯು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು

ಸಸ್ಯಗಳ ಬೇರು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಲು ಸಹಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಚೇತನ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಸಮೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಯುತ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ SRIಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತ್ತು. ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ.

ಪ್ರಾರಂಭ

ವೀರಾಪುರ, ರಾಮಾಪುರ, ಕಲ್ಲಾಪುರ ಹಾಗೂ ನಾಗಾಲಾವಿಗಳಲ್ಲಿ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಅನಂತರ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿಯಲು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ PRA ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿತು. ರೈತರ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವರ್ಧನೆ ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿಗೆ SRI ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಕೃಷಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲು ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಅನುಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವರ್ಧನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾರ್ಗ ಎಂಬುದು AME ಫೌಂಡೇಶನ್‌ನ ನಿಶ್ಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ರೈತರ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುವಿಕೆ, ಒಳನೋಟವನ್ನು ಆಳಗೊಳಿಸುವಿಕೆ, ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವರ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸುವಿಕೆಯು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ AME ಫೌಂಡೇಶನ್, ರೈತರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿತು.

ಯಾವುದೇ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಮೊದಲು ಬೆಳೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಜೈವಿಕ ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸಂಬಂಧ/ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ರೈತರು ಅರಿತಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕಲಿಕೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯು, ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸುವ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಹಳ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ SRI ವಿಧಾನವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ

ಮೂಲಕ SRI ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಹೊರತಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರುಗಳಿಗೆ SRI ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಎರಡು ವಾರಗಳ ವಸತಿಸಹಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವರು AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಹಕಾರ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು.

20 ಜನ ಆಸಕ್ತ ರೈತರ ಗುಂಪಿನ ರಚನೆ. ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ಕಾಲವಾದ ಮೇನಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ 2008ರ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಯಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಾಟದ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕಲಿತರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಸಣ್ಣ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದು ಅವರನ್ನು ಮಾಡುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಪ್ರತಿ ಋತುವಿನಲ್ಲೂ ಗುಂಪುಗಳು ಅಲ್ಪಕಾಲದ ವಿಭಿನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಇಸವಿ 2008ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಲ್ಕು ಹಳ್ಳಿಗಳ 80 ರೈತರು ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ನವೀನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಅವು ಒಂದು ಎಕರೆಗೆ 30ರಿಂದ 35 ಕಿಲೋಗ್ರಾಂ ಇಳಿದ ಬೀಜದ ಪ್ರಮಾಣ, ಅಂತರಸಾಲು ಹಾಗೂ ಸಾಲಿನ ನಡುವಿನ ಜಾಗದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಹೊಸ ಕಳೆನಾಶಕ ಉಪಕರಣಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಇತ್ಯಾದಿ..... ಇದರ ಫಲಿತಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಿದ ಉಳುಮೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ 40ರಷ್ಟು ಏರಿಕೆ ಇಳುವರಿ [ರೈತರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಕರೆಗೆ 8 ಕ್ವಿಂಟಾಲ್ ಭತ್ತದ ಇಳುವರಿ. ಈ ನವೀನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಕರೆಗೆ 12 ಕ್ವಿಂಟಾಲ್ ಭತ್ತದ ಇಳುವರಿ]

ಶೇಕಡಾ 83ರಷ್ಟು ಇಳಿಕೆಯಾದ ಬೀಜಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿದ್ದರೂ, ಶೇಕಡಾ 40ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿಯನ್ನು, ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ SRI ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ನೀಡುವಷ್ಟು ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು SRI ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಉಳುಮೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. [ಇದು ಶೇಕಡಾ 133ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು] ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮರ್ಥ ಉಳುಮೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ 171ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು. SRIಯಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದರಿಂದ ಶೇಕಡಾ 7ರಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ SRI ಕೃಷಿಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಶೇಕಡಾ 40.34 ಇಳುವರಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಮತ್ತು ಶೇಕಡಾ 106.32 ಅಧಿಕವಾದ ನಿವ್ವಳ ಲಾಭವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿದೆ. ಮೊದಲ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಫಲಿತಾಂಶ ಬಂದ ಕಾರಣ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಲು SRIಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ.

ರೈತರೇ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಕಳೆ ಉಪಕರಣ

ಸೈಕಲ್ ಕಳೆಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬ್ಲೇಡ್‌ಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಳೆಗುದ್ದಲಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಒದ್ದೆಮಣ್ಣಿನ ಕಳೆ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು.

ಗಾಲಿ ಕಳೆಯಂತ್ರದ ಗಾಲಿಯ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಹ್ಯಾಂಡಲ್‌ಗಳ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು [ಸೈಕಲ್ ಕಳೆಯಂತ್ರದಂತೆ]. ಅದು ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು.

ಶಂಖದ ಮಾದರಿಯ ಕಳೆಯಂತ್ರವನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಗಾಲಿಯ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಮೂರು ಇಂಚಿನಿಂದ ಆರು ಇಂಚಿನ ವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದೇ ಹ್ಯಾಂಡಲ್ ಇದ್ದುದನ್ನು ಎರಡು ಹ್ಯಾಂಡಲ್‌ಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಿತ ಹಿಡಿತ ಸಿಗಲು ಅದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

SRI ಉನ್ನತೀಕರಣ

ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ SRI ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. SRI ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಯಾರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. SRI ಪದ್ಧತಿಯು ಹೊಸ ವಿಧಾನ. ರೈತರಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನದ ಕುರಿತು ವಿಶ್ವಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ, ತಲಾಂತರದಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ವಿಧಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ SRI ವಿಭಿನ್ನ ಪದ್ಧತಿ. ಈ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ನಿರಂತರ ಸಹಾಯ ಹಾಗೂ ಯೋಜಿತ ಪರಿಶ್ರಮ ಅಗತ್ಯ.

ಇಸವಿ 2009ರಲ್ಲಿ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ SRI ಅಭಿಯಾನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಧಾರವಾಡದ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಫೌಂಡೇಶನ್

ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ SRI ಉನ್ನತೀಕರಣ

ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸಲು ಫೌಂಡೇಶನ್ ಉತ್ಸುಕವಾಗಿದೆ. ವಿಭಿನ್ನವಾದ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದೆ. AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅಂದರೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃಷಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹರಡಲು ಕಡ್ಡಾಯಪೂರ್ವಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಕಲೇಶಪರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದು ಅಂತಹ ಅನುಭವ.

ಹಾಸನದ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ಹಿಂದೆಯೇ SRIಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಇಸವಿ 2006-07ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರೈತರು SRI ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಸುಸ್ಥಿರವೆನಿಸದ ಕಾರಣ ರೈತರು ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರಂತರ ಸಹಾಯದ ಕೊರತೆ ಕಾರಣ. ಇಸವಿ 2009ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯುವ, ಸ್ಥಳೀಯ ಯುವಕರನ್ನೂ ಕೂಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅನೇಕ SRI ಹೊಲಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ SRI ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭತ್ತದ ಸಸಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ನಾಟಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ SRI ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧನವಾದರು. AME ಫೌಂಡೇಶನ್ನಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು 10 ಹಳ್ಳಿಗಳ ರೈತರು ಆತ್ಮಾ [ATMA] ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ SRI ಕೈಗೊಂಡರು.

ಹಾಗೂ WWF ಸಹಕಾರವಿತ್ತು. 1500 ರೈತರನ್ನು ತಲುಪಿ ಅವರನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸುವ, 25 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ. ಕೇವಲ ರೈತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇನ್ನಿತರ SRIಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಗುರಿ. 20 ಮೇ 2009ರಂದು ಅಭಿಯಾನ ಉದ್ಘಾಟನೆ. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಂತಹ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹಾಗೂ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರಚಾರ ಕೊಡಲು ಧಾರವಾಡದ ಮಾಧ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಮುಂಗಾರಿನ ಬಿತ್ತನೆಗೂ ಮೊದಲಾಗಿತ್ತು. ರೈತರು ಈ ಋತುವಿನಲ್ಲೇ SRI ಪದ್ಧತಿಯ ಲಾಭ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಉನ್ನತೀಕರಿಸುವ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಹಂತಗಳು

1) ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ

AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. SRI ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಉದ್ದೇಶವು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನೂ ನೀಡಿದೆ. ರೈತರಲ್ಲಿ ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಯುವಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯ ಮೂಲಕ ಇದರ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಉನ್ನತೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸುಮಾರು 70 ಯುವರೈತರು ಇದಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು. SRI ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಮೂರು ದಿನಗಳ

ತರಬೇತಿ, ತರಬೇತುದಾರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ, ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು, ಪ್ರೇರಕರು ಇವರೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರಾಂದೋಲನ ನಡೆಸಲು ಮತ್ತು ರೈತರಿಗೆ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಲು ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಬಿತ್ತನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೀಜಗಳ ಆಯ್ಕೆ, ಬೀಜೋಪಚಾರ, ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಬೀಜ ಬಳಸಿ ಬಿತ್ತುವ ಕೌಶಲ್ಯ, ಹೀಗೆ ಕಲಿತ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು SRIಯನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಕಲಘಟಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ 25 ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹರಡಬೇಕಿತ್ತು.

2) ಪ್ರಚಾರಾಂದೋಲನ

SRI ಪ್ರೇರಕರು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಗ್ರಾಮಸಭೆಯನ್ನು ಆಯ್ದು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಆಸಕ್ತ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಅವರನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು SRI ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ರೈತರಿಗೆ ಮನನ ಮಾಡಿಸಿದರು. SRI ಆಚರಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ನಿಶ್ಚಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದರು. SRI ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾರುವ ಗೋಡೆಬರಹಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಗಾಧ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಬ್ಯಾನರ್‌ಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಸುರಿಗಳ ವರ್ಧನೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಂತಹ ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

3) ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಹಕಾರ

ಪ್ರಚಾರದ ಅವಧಿಯ ನಂತರ, SRI ಪ್ರೇರಕರು ರೈತರ ಬಿತ್ತನೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದರು. SRI ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ಆಚರಣೆ, ಬೀಜಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬೀಜೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ರೈತರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಲದೊಳಗೆ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಸೇರಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದರು. ಬಿತ್ತನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ 57 ಅಭಿವರ್ಧಿತ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು SRI

ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಅವರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಸುಮಾರು 200 ಕಿಲೋಗ್ರಾಂನಷ್ಟು ಅರೋಸ್ಪೈರುಲಂ, PSBಗಳಂತಹ ಜೈವಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಬೀಜೋಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ 20 ಗ್ರಾಂ ಟ್ರೈಕೋಡರ್ಮಾದ ಬಳಕೆ. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು 25 ಕಿಲೋಗ್ರಾಂನಷ್ಟು ರಿಯುಕ್ ಸಲ್ಫೇಟನ್ನು ನೀಡಿತು. ಇದನ್ನು ಮೈಕ್ರೋ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರೈತರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು.

67 ರೈತರ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿರುವ SRI ಫ್ಲಾಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾಟಿ ಸೇರಿಬಿಡಿಸಿ ಸೇರ್ಪಡೆ. SRI ಪ್ರೇರಕರು ಮುಗುಡ್ ಭತ್ತ ಸಂಶೋಧನಾ ತಾಣದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದರು. ಕಳೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಈ ಯೋಜಿತ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಿ SRI ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇಸವಿ 2009ರಲ್ಲಿ 2,012 ರೈತರನ್ನು ತಲುಪಿತು. ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶದ 406 ರೈತರು SRIಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಉಳಿದವರು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಸುಮಾರು 130 ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶವು ಇಸವಿ 200ರಂದು SRI ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಇದೇ ಅನುಸಂಧಾನವು ಮುಂದೆ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೂ AME ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಉನ್ನತೀಕರಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಅಂಶಗಳು

ಉನ್ನತೀಕರಣವು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಈ ಆಚರಣೆ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು ಅನೇಕ. ಧಾರವಾಡದ ಒಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ SRI ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉನ್ನತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರ್ಗತ ಗುಣಾಂಶಗಳು

SRIಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಗುಣಾಂಶಗಳಿವೆ. ಕಡಿಮೆ ಒಳಸುರಿ, ಅದರ ವೆಚ್ಚ, ಹೆಚ್ಚುವ ಇಳುವರಿ ಹಾಗೂ ಲಾಭ - ಇವೆಲ್ಲಾ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಮೊದಲ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಲಾಭ ಪಡೆದ ಅನುಭವಿ ರೈತರು, ರೈತರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನಿತರ ರೈತರು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ನೀಡುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ನಿರಂತರ ಸಹಕಾರ

ಮೊದಲ ವರ್ಷದ ಲಾಭ ತಂದ ಯಶಸ್ಸು ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದು ರೈತರಿಗೆ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದೆ. ಒಂದು ಋತುಮಾನಪೂರ್ತಿ ಜೊತೆಗಿದ್ದು, ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಫಲಿತಾಂಶ ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ. ನವನವೀನ ಆಚರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ರೈತರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಇದು ಸಹಾಯಕ. ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಹಾಯವೂ ಸಹ ಉನ್ನತೀಕರಣವು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಡಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ.

ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆ

ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಗುಣಾಂಶಗಳಿದ್ದರೂ, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ

- ಗೋಡೆ ಬರಹದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀ ಭತ್ತದ ಅರಿವು

ಉನ್ನತೀಕರಣವು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಗಟ್ಟಿತನವಿರಬೇಕು. ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕ. ಇಲಾಖೆಗಳ ಅನುಭವಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ SRI ಮೇಲೆತ್ತುವಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಆಚರಣೆಯ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಅಪಾರ ಶ್ರಮವಾಯಿತು. ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜೊತೆಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉನ್ನತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಹಕಾರವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗಲು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಚಾರಾಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಧನಾತ್ಮಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು. ರೈತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾಠಶಾಲೆಯು ಸಮರ್ಥವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು.

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. AME ಫೌಂಡೇಶನ್‌ನ ಧಾರವಾಡದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಡಾ. ಅರುಣ್ ಬಳಮಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಮತ್ತು WWFಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

■ Sangeetha Patil

SA Team Leader
AME Foundation Area Unit Dharwad
#39, 1st Main, 2nd Cross
Channabasaveswar Nagar
Dharwad - 580007

E-mail: ame_foundation@yahoo.com

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 11, ಸಂಚಿಕೆ 4, ಡಿಸೆಂಬರ್ 2009

ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಗಮನ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಉಪಶಮನ

■ ನಾರಾಯಣ ಜಿ. ಹೆಗಡೆ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 75ರಷ್ಟು ಸಣ್ಣರೈತರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಆದಾಯಮೂಲ ಜಾನುವಾರುಗಳು. ಈ ರೈತರಿಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಂದಾಗುವ ಪರಿಸರದ ಮೇಲಿನ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತಲೂ, ತಕ್ಷಣದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯು ಮೊದಲ ಕಳಕಳಿ. ಉತ್ತಮ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡು ಸಾಕಣೆಯು ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಯು ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗ. ಆದರೆ ಅದು ಕೃಷಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಾನುವಾರು ವಿಭಾಗವು ಕನಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ, ಸಣ್ಣರೈತರ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದೆಂಬ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಜಗತ್ತಿನ ಶೇಕಡಾ 17ರಷ್ಟು ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಶೇಕಡಾ 25ರಿಂದ 30ರಷ್ಟು ಸಾಧನೆ ಮಾತ್ರ. ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜಾನುವಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮೇವಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ಗಂಭೀರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಮೇವಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯನ್ನು ಹೇರುತ್ತಿದೆ. ಅತಿಯಾದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾರಣ ಭಾರತವು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇಂಗಾಲದ ಡೈ ಆಕ್ಸೈಡನ್ನು ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಹಸುರುಮನೆ ಅನಿಲವಾದ ಮೀಥೇನ್ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಗಣೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಕಾರ್ಬನ್ ಡೈ ಆಕ್ಸೈಡ್‌ಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಮೀಥೇನ್ 23 ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಸೂಸಿ ಅತಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಅನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತ ಮೀಥೇನ್ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವಿಕೆ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 75ರಷ್ಟು ಸಣ್ಣರೈತರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಆದಾಯಮೂಲ ಜಾನುವಾರುಗಳು. ಈ ರೈತರಿಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಂದಾಗುವ ಪರಿಸರದ ಮೇಲಿನ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತಲೂ, ತಕ್ಷಣದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯು ಮೊದಲ ಕಳಕಳಿ.

ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಲು, ಎತ್ತುಗಳ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಸುಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಗುರುತರ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿವೆ. ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರ ತಿನ್ನಿಸುವ ಕುರಿತ ಸೂಕ್ತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಸು ಹಾಗೂ ಎಮ್ಮೆಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಗುರುತರವಾಗಿ ವರ್ಷಾನುವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಣ್ಣರೈತರು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಕೆಗೆ

ಹಿಂಡಿನ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಮೇವಿನ ಸರಬರಾಜು ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಬೈಫ್ ಅನುಭವ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಯಜಮಾನಿಯರಾದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೂ ಸಹ ಡೈರಿ ಸಂಗೋಪನೆಯು ಸಂಪದ್ಧರಿತ ಸ್ವಲ್ಪದ್ಯೋಗ. ಬೆಳೆಗಳ ಸಶೇಷ ಹಾಗೂ ಮೇವನ್ನು ಇತರ ರೈತರ ಬಳಿ ಅವರು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಿಶ್ರತಳಿ ಹಸುಗಳಿಂದ ಸಿಗುವ ನಿಯಮಿತ ಆದಾಯವು ಅವರನ್ನು ಕೂಲಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸಿದೆ. ಈ ತರಹ ಹಸು ಹಾಗೂ ಎಮ್ಮೆಗಳ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆಯಿಂದ ಸಣ್ಣರೈತರು ಬಡತನದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವಿಕೆಯಿಂದ ಗುರುತರವಾದ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು 12 ರಾಜ್ಯಗಳ 55,000 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿದೆ. ಬಡತನ ರೇಖೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿರುವ ಮೂರು ಮಿಲಿಯನ್‌ಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕುಟುಂಬಗಳು ಫಲಾನುಭವಿಗಳು. ವಾರ್ಷಿಕ ಆಯವ್ಯಯ 30 ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ 2,500 ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ಬೈಫ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮಿಶ್ರ ತಳಿ ಸಂಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸೇರದ ಹಸುಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೆ ಏರಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಆಡು ಸಾಕಾಣಿಕೆಯೂ ಸಹ ಪರಿಸರ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಮಾರಕವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಸಣ್ಣರೈತರ ಬದುಕಿಗೆ ಸಹಾಯಕ. ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿನ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣರೈತರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಬೈಫ್‌ನ ಅನುಭವ.

ಅದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಹಸುರುಮನೆ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಲು ಇನ್ನಷ್ಟು ಶ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಿಕೆ, ಜಾನುವಾರುಗಳಿಂದ ಮೀಥೇನ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಮೀಥೇನನ್ನು ಪುನರ್‌ಬಳಸಿ ಶಕ್ತಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ತಲುಪುವಿಕೆ ಇವು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು.

ಅನುತ್ಪಾದಕ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಮೂಲ್ಯ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡವಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವು ಸ್ವಲ್ಪ

ಸರಬರಾಜಿರುವ ನಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಹಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಂದು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಇಳುವರಿ ನೀಡುವ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದರಿಂದ ತಪ್ಪುವ ಅನುಕೂಲಗಳ ಕುರಿತು ರೈತರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಗಂಡಿರಲಿ ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣಿರಲಿ, ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆ. ಅಂತೆಯೇ ರೈತರು ಅನುತ್ತಾದಕ ಹಸುಗಳನ್ನು ಹೊರದೂಡಲು ಅಸಮರ್ಥರು. ಹಸುಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರತಳಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗೋಸ್ಕರ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಹೀಗಿರಲು ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳ ಬದಲು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಪವರ್ ಟಿಲ್ಲರ್‌ಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಎತ್ತುಗಳ ಸಾಕುವಿಕೆ ಕೃಷಿಕರಿಗೊಂದುಥ ಹೊರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತತೆಗೋಸ್ಕರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ, ಜಾನುವಾರು ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಭೀರ ಮರುಚಿಂತನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಎತ್ತುಗಳು ಎಳೆಯುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿತ ಯಂತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಬಳಕೆಗೆ ಎತ್ತುಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆ ಕುರಿತ ಶೋಧನೆ ಅಗತ್ಯ. ಇದು ಪರ್ಯಾಯ ಶಕ್ತಿಮೂಲವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಎತ್ತಿನಿಂದ ಎಳೆಯಬಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳು, ನೀರು ಮೇಲೆತ್ತುವ ವಿಧಾನಗಳು, ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರೆ ಎತ್ತುಗಳು ಮಿತವ್ಯಯಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಜಾನುವಾರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹೊರಹಾಕುವ ಮೀಥೇನ್ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧ್ಯ. ಜಾನುವಾರುಗಳು ಆಹಾರ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮೀಥೇನ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾರಿನಂಶ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಕೆಲವು ಆಹಾರಗಳು ಮೀಥೇನ್ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವಿಕೆಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸಿವೆ. ನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲಿಗ್ನಿನ್ ಅಂಶವನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಜೀವ ರಾಸಾಯನಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಿ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಿನಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಸಕಿಹಾಕುವ ತಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿ ಹೈನುಗಾರರಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲೇ ಮೀಥೇನ್ ಅನಿಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ! ಜಾನುವಾರು ಸಾಕಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಜೈವಿಕ ಅನಿಲ ಸ್ಥಾವರ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆ ಸಗಣೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಮೀಥೇನ್ ಅನಿಲವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದಂತೆ. ಅಡುಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಮನೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಇತರ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳ ಕೊರತೆಯ ಬದಲು ಇದು ಉಪಯುಕ್ತ. ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರ ಈಗ ಸರಿಸುಮಾರು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಖಾದಿ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದಿಂದಲೂ ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿನ್ಯಾಸ ಅತ್ಯಂತ ಕಳಪೆಯಾಗಿರುವುದೇ ಜೈವಿಕ ಅನಿಲ ಸ್ಥಾವರಗಳು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗದಿರಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ದೊಡ್ಡ ಜಾಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಅತ್ಯಧಿಕ ಬಂಡವಾಳ, ನಿರ್ಮಾಣದ ನಂತರದ ಕಳಪೆ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ, ವಿದ್ಯುತ್ ಹಾಗೂ ಬಯೋಮಾಸ್ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಇಂಧನಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಸಹಾಯಧನ ಇವುಗಳೂ ಕಾರಣ. ಚಿಕ್ಕ ಅನಿಲಘಟಕಗಳ ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯ ಶ್ರಮ

■ ಉತ್ತಮ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡು ಸಾಕಣೆಯು ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿದೆ

ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಛಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಅಳವಡಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಸಗಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೈವಿಕ ಮನೆತ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದಾದ ಘಟಕಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಮೇವಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲೇಬೇಕು. ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಕಠೋರ ನಾರಿನಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಹಾರದ ಬದಲಿಗೆ ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬರಡು ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಒಣಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇವಿನ ಮರಗಳ ತೋಪಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಈ ಮೂಲಕ ಮೇವಿನ ಪೂರೈಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೊರತೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸುಧಾರಣೆ, ಹಸುರು ಮುಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ, ಅಂತರ್ಜಲ ಮರುಪೂರಣವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯ ರೈತರಿಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಂದ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿರುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತ ಅರಿವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಗಂಭೀರವಾದ ಜಾಗೃತಿ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲೇಬೇಕು. ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಸರಸ್ನೇಹಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಯೋಜನೆಯೂ ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸರಸ್ನೇಹಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಬಡವರ ಸುಸ್ಥಿರ ಬದುಕಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅದು ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯ ಉಪಶಮನಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಕ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ತಕ್ಷಣದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಬಡವರನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಅವರು ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ ಎನ್ನುವ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಭಾಗವಹಿಸುವವರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

■ **Narayan G Hegde**
Trustee & Principal Adviser,
BAIF Development Research Foundation,
NH No 4
Warje
Pune – 411 058

E-mail: nghegde@baif.org.in
ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 12, ಸಂಚಿಕೆ 1, ಮಾರ್ಚ್ 2010

ವೈವಿಧ್ಯ ತುಂಬಿದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ

ಹಿಂದಿನ ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದಿನ ನಡೆ

■ ಅರ್ಥೇಂದು ಶೇಖರ್ ಚಟರ್ಜಿ

ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವು ವೇಗವಾಗಿ ನಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಗಿಲ್ಲ. ಲಾಭದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ನಾಜೂಕಿನ ಪಾರಿಸರಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ನಂಬಲರ್ಹ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಈಗಲೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಳೆದ 50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯನಾಶದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಕೇವಲ ರಸ್ತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ರೈಲ್ವೆಗಾಗಿ ಎಂದು ಹಸಿರು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 60ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಮತ್ತು ಗೋಧಿಯಂತಹ ಏಕಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕನಾಶಕಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಸ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಜೀವಿಗಳ ಆಗರವಾದ ಮಣ್ಣು ಶಕ್ತಿರಹಿತವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸರ್ವನಾಶವಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ನೀರೂ ಸಹ ಕಲುಷಿತವಾಯಿತು. ನೂರಾರು ಮೀನು, ಕಪ್ಪೆ, ಸಿಂಪಿ, ಏಡಿ, ಬಸವನಹುಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಶ ಹೊಂದಿದವು. ಹಳ್ಳಿಯ ಬಡವರಿಗೆ ಅವೆಲ್ಲಾ ಪೋಟೇಟ್ ಒದಗಿಸುವ ಶ್ರೀಮಂತ ಆಹಾರಮೂಲ. ಯಾಂತ್ರೀಕರಣದ ಲಾಭದ ಜೊತೆ, ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಪವರ್ ಟಿಲ್ಲರ್‌ಗಳನ್ನು ಅಡೆತಡೆಗಳಲ್ಲದೇ ನಡೆಸಲು ಹೊಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪೊದೆಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲಾಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ಸಹಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅಗತ್ಯಕೋಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿ ಬಲವಾದ ಹೋರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಬರಬಹುದು. ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಸ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆನುವಂಶಿಕ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳು, ಪವಾಡಗಳೆಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಾಲ ಹಾಗೂ ಸಹಾಯಧನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜಾನುವಾರುಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ, ಕೃಷಿಕರು ದೇಸಿತಳಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಪರದೇಶದ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆವ ತಿರುಳು ಮರಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬರಡು ನೆಲದಲ್ಲಿ ನೆಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ, ಒದ್ದೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿವಿಧೋಪಯುಕ್ತ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾಡನ್ನು ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವು ಆನುವಂಶಿಕತೆ, ಪ್ರಭೇದಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಅಪಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂದು ಏನಿಲ್ಲಾ ಉಳಿದೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯೋಜನೆ ಗರ್ಭದಲ್ಲೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿದೆ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬೆಳೆಪದ್ಧತಿಯು ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ಗಣಿ. ಆದರೆ

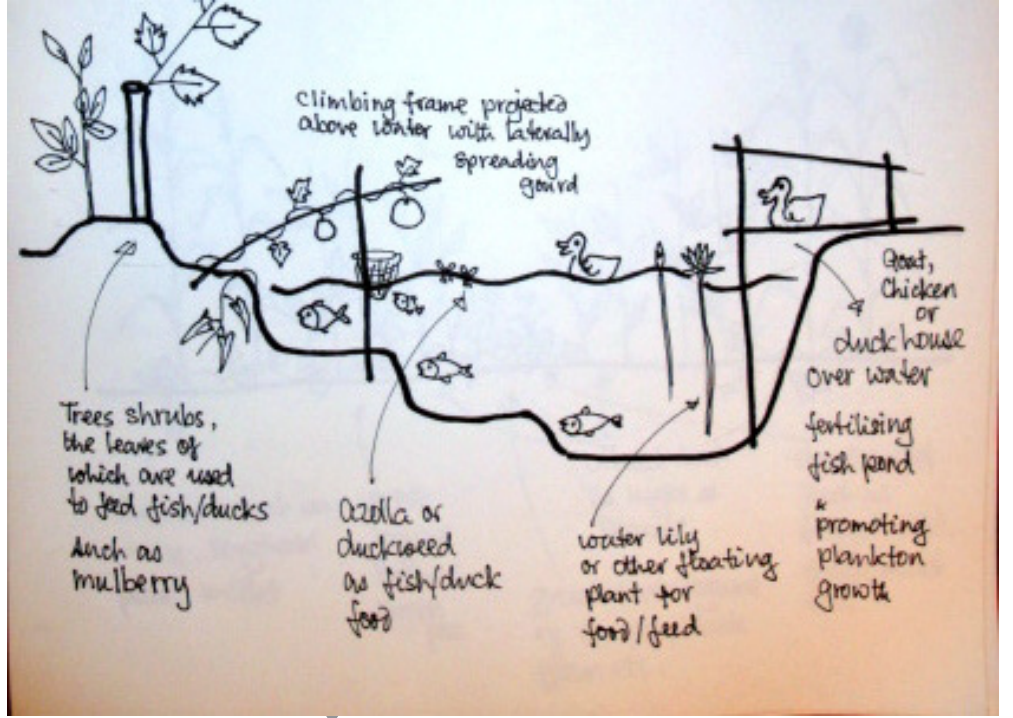
ನಿಜವಾದ ಸಂದೇಶವೇನೆಂದರೆ, ಕಡಿಮೆ ಲಾಭದ ಆಹಾರಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಸಾಂಬಾರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿರಿ. ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುವ ಬದಲು ಅಥವಾ ನಗರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೂಪರ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈ ವೈವಿಧ್ಯವು ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟರ ಸಾಧನೆಗೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಮಾಲಿನ್ಯ ಅಥವಾ ಸವಕಳಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದು.

ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇವಾ? ಎಲ್ಲಿ?

ಸಾಕಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ ನಾಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಉಳಿದಿರುವುದು ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಂಚಿನ ರೈತರ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಯಾರು ತುಂಬಾ ಒಣಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಜೌಗುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತುಂಬಾ ಒಳಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಮಗೋಸ್ಕರ ಆಹಾರವನ್ನು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ. (ಅಥವಾ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್‌ಗಳಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಅವರು ಅದರ ಹೊಸ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದು ಪೇಟೆಂಟ್ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ)

ಭಾರತದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಸಿ ವನವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜುಮ್/ಪೋಡು/ಕಾಡು ಕಡಿದು ಅಥವಾ ಸುಟ್ಟು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಪೂರ್ವ ಭಾರತ, ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟ ಮತ್ತು ಹಿಮಾಲಯದ ಮಧ್ಯ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳು) ಈ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ 15 ರಿಂದ 20ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಕುಂಬಳದಂತಹ ಬಳ್ಳಿ ತರಕಾರಿಗಳು, ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು, ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಚೊಕ್ಕಟ ಮಾಡಿದ ಕಾಡುಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೃಷಿಕರು ಕಾಡಿನ ಸಸ್ಯಗಳು, ಗೆಡ್ಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಣಬೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕೊಯ್ಲನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ತೋಟ ತೊರೆದು ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತೆರವು ಮಾಡಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ 12-15 ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ಅದೇ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈಗ 5-6 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವುದು ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಫಲವತ್ತಾಗಿರದೇ ಇರುವುದು ಕಾರಣ. ಅರಣ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಜನರನ್ನು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಹೊರತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಅಥವಾ ಪೈನಾಪಲ್, ಬಾಳೆ, ಕಿತ್ತಳೆ ಮುಂತಾದ ಏಕಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಅವರ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಭಾರತ, ನೇಪಾಳ, ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ಮತ್ತು ವಿಯೆಟ್ನಾಂ ಕೃಷಿಕರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಿರುಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು

ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಪೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಕ್ಕಿಅವರೆ, ತೊಗರಿ, ಅಲಸಂದೆ, ದೇಸೀ ಅವರೆ, ಹುರುಳಿ, ತಿಂಗಳವರೆ ಪ್ರಭೇದಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ತೊಂಡೆಯಂತಹ ಬಳ್ಳಿ ತರಕಾರಿಗಳು, ಹೆಗ್ಗಣಸುಗಳು, ಹಲಸಿನ ಬೀಜಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲೇ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೇಸೀ ಪ್ರಭೇದಗಳಾದ ಋಷಿಭತ್ತ, ಜೋಳ, ಬೀಜದ ಹರಿವೆ ಮತ್ತು ಜವೆ ಗೋಧಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರಬೆಳೆಗಳಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮರದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮೇವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಾಂಬಾರಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಥವಾ ವನಸ್ಪತಿ ಎಣ್ಣೆಗಳ ಬಳಕೆ ಕಡಿಮೆ. ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಸಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೇಯಿಸಿ ಅಥವಾ ಹುರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವು ಹಿತ್ತಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿದೆ. ಹಿತ್ತಿಲುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಣ್ಣದು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಬಳಕೆಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹೆಂಗಸರ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಬೆಳೆ ಅಯ್ಕೆ ಆಹಾರದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಯನ್ನಲ್ಲ. ಹಿತ್ತಿಲಿನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಳು, ಸಸ್ಯಗಳು, ಅಡುಗೆಗೆ ಬರುವ ಮತ್ತು ಔಷಧಿಗೆ ಬರುವ ಸಸ್ಯಗಳು, ಹಣ್ಣಿನ, ಮತ್ತಿತರ ಮರಗಳು, ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜೇನು, ಕಪ್ಪೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಮನೆ ಹಿಂದಿನ ಹಿತ್ತಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳಾದ ಪೇರಲೆ, ನಿಂಬು, ಬಾಳೆ, ಚಕ್ಕೋತಾ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತಾಫಲ, ಎಲಚಿ (ಬೋರೆ), ದಾಳಿಂಬೆ ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಮಾವು, ರಾಮಫಲ, ಬೇಲ ಮುಂತಾದವುಗಳು ದೊಡ್ಡ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬೇಲಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮುಳ್ಳಿನ ಅಥವಾ ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೂ ಬಿಡುವ ಸಸ್ಯಗಳಾದ ದಾಸವಾಳ, ಪಾರಿಜಾತ, ಕಣಗಿಲೆ, ಕಹಿ ಎಲೆಗಳಾದ ಆಡುಸೋಗೆ, ಲಕ್ಕಿ, ಮುಳ್ಳಿನ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಎರಿತ್ರೀನಾ, ಕೋರೋ ಮಾಂಡಲಿಕಾ, ನುಗ್ಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತೇವಾಂಶ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಲಿ ಗೂಟಗಳಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅಗಸೆ, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೇಲಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಗೆಣಸು ಅಥವಾ ಕತ್ತಿ ಅವರೆ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲೇರಲು ಅವು ಉಪಯುಕ್ತ. ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಕಾಡುಪ್ರಭೇದಗಳ ತೊಂಡೆಕಾಯಿ, ದೊಡ್ಡವರೆ, ಅವರೆಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಹ ಬೇಲಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೊಪ್ಪು ತರಕಾರಿಗಳಾದ ಹರಿವೆ (ಅನೇಕ ಪ್ರಭೇದಗಳು), ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ (ನಾಟಿಸೆಣಬು), ಸಿಹಿ ಅಥವಾ ಕಹಿ ಎಲೆಸೆಣಬು, ಚಪ್ಪೆ ಪುಂಡಿ ಅಥವಾ ಸಂಪಿಗೆಗಿಡ, ಕರಿಬೇವು, ನುಗ್ಗೆ, ತಾವೋ ಎಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ವಿಧದ ಬಳ್ಳಿ, ಸೊಪ್ಪುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರೆಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

- ಕೃಷಿ, ಜಲಚರ ಸಾಕಣೆ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಇದು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಕೇರಳ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಅಸ್ಸಾಂ, ಉತ್ತರಪೂರ್ವ ರಾಜ್ಯಗಳು. ಕುಂಬಳ, ಸೌತೆ, ತೊಂಡೆ ಜಾತಿಯ ಬಳ್ಳಿ ತರಕಾರಿಗಳಾದ, ಬದನೆ, ಟೊಮ್ಯಾಟೋ, ಬೆಂಡೆ, ಕೋಲು ಹಾಗೂ ಪೊದೆ ಅವರೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ಆಯ್ದು ತರಕಾರಿಗಳು. ಗಜ್ಜರಿ ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ಗೆಣಸು, ಸುವರ್ಣಗಡ್ಡೆ, ಕೋಕೋ ಗೆಣಸು, ಕೆಸ, ಬಳ್ಳಿಗೇಣಸು, ಅರಾರೂಟ್ ಇವೆಲ್ಲಾ ಹಿತ್ತಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅರ್ಹವಾದ ಗಡ್ಡೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಬೀಜ ಪ್ರಸಾರದಿಂದ ತಾನೇ ಬೆಳೆಯುವಂತಹವು. ಹೀಗೆ ಹಿತ್ತಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇಸೀ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಜಡೆ ಈರುಳ್ಳಿ, ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ, ಮಿಂಟ್, ನಿಂಬೆಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಸುಗಂಧ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಮರಗಳ-ಪೊದೆಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮೀನು ಹೊಂಡಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಆಡು, ಹಂದಿ, ಕೋಳಿಗಳು, ಬಾತುಕೋಳಿಗಳು ಏನೆಲ್ಲಾ ಇವೆ (ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲವೂ ದೇಸೀ ತಳಿಗಳು) ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಳೆಗಳ ಸಶೇಷ ಹಾಗೂ ಮನೆ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳಿವೆ. ನಗರದಂಚಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಏಕಬೆಳೆಗಳಾದ ಬಾಳೆ, ಪಪ್ಪಾಯಿ, ನಿಂಬೆ, ಪೇರಲೆ, ತೆಂಗು ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದವರು ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯ ಪ್ಲಾಂಟೇಶನ್ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಯೂಕಲಿಪ್ಟಸ್, ಕ್ಯಾಸುರಿನಾ, ಅಕೇಸಿಯಾ ಆರಿ ಕ್ಯಾಲೋಫಾರ್ಡಿಸ್ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳು, ಜೈವಿಕ ಇಂಧನ ಸಸ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಪ್ರಭೇದದ ಹಣ್ಣಿನ ತೋಟಗಳಿವೆ, ಕೆಲವು ಬೇರೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಾಯಧನದೊಂದಿಗೆ ದೇಸೀ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಹಿತ್ತಿಲನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿವೆ. ತೃತೀಯ ಪ್ರದೇಶವಾದ ನೆರೆಪೀಡಿತ ಹಾಗೂ ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಣ್ಣಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಉಳಿದಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಸರ್ವನಾಶದ ಅಥವಾ ಅತೀ ಒತ್ತಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೋಹ, ಹೈಬ್ರಿಡ್-ಬೀಜಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತವೆ.

ನರೇಶಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರಬೆಳೆ. ಭತ್ತದ ಹೊಲಗಳ ಬದುಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾಲುವೆ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಏಕೈಕ ಮರಗಳೆಂದರೆ ಕರಿಜಾಲಿ. ಕೆಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಅಗಸೆ ಮತ್ತು ಗಜ್ಜುಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಹಿನ್ನೀರಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವು. ಕೆಲವು ತಾಳೆ ಜಾತಿಯ ಮರಗಳು, ನೇರಳೆ ಅಥವಾ ಬೇಲದ ಮರ, ಬೇವು ಮತ್ತು ಬಾಗೆ, ಮಳೆ ಮರಗಳು, ಹುಳಿ ಎಲೆ ಪೊದೆಗಳು, ಆಲ-ಅತ್ತಿ ಜಾತಿಯ ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಪೊದೆಗಳು ಸಹ ಇರುತ್ತವೆ.

ಜಲಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ ಅಥವಾ ಜೌಗು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ತುದಿಗಳು ಆಹಾರವಾಗಿ, ಮೇವಾಗಿ ಅಥವಾ ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿ ತೀರದ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ 30-40 ರೀತಿಯ ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಸ್ಯಗಳು ದೊಡ್ಡಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದೆ. ಕಲ್ಮಿ (ಸಿಹಿಗಣಸು), ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಧು, ಬ್ರಾಹ್ಮಿ, ಕಾಂಚೀರೆ, ಕುಲೇಕರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಈಗಲೂ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ನಗರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಜೌಗುನೆಲ ಹಾಗೂ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಡಿಮೆ ಇದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೀನುಗಳು (ಕೀಟಭಕ್ಷಕ ಮಣ್ಣುಮೀನು), ಕಪ್ಪೆಗಳು, ಬಸವನ ಹುಳುಗಳು ಮತ್ತು ಏಡಿಗಳು, ಸಿಂಪಿಗಳು ಹೊಲಗಳ ಮೂಲಕ ವಲಸೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ತಳಿವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೃಷಿಕರು ಬಲೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವನ್ನು ಭರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪೋಷಿಸಿ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅನೇಕ ಜಲಕಳೆ ಸಸ್ಯಗಳು, ಬಾತುಕಳೆ, ಅಜೋಲಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಬಾತುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಹಂದಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ; ಕೆಲವು ಮುಚ್ಚಿಗೆ ಬಳಕೆ ಅಥವಾ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕೆ ವಸ್ತು, ಕೆಲವು ಉರುವಲು. ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳು, ಕಮಲ, ನೈದಿಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಜೌಗು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಬೀಜಗಳು, ಕಾಂಡಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಯಾದ ಭತ್ತದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ಆಳನೀರಿನ ಭತ್ತ, ಆಪ್ಲು ಮಣ್ಣು, ತಡವಾದ ಮಳೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುವ ಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಭತ್ತ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸುಗಂಧ, ಆಕಾರ, ವಿನ್ಯಾಸ, ರುಚಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಹ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಂಗಾಳದ ಮಿಡ್ನಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರಬನ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಈಗಲೂ ಸಹ 150ರಿಂದ 180 ಭತ್ತ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಗೊತ್ತಿದೆ ಹಾಗೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಭತ್ತದ ಪ್ರತಿ ಭಾಗದಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಉಪಯೋಗಗಳಿವೆ ಅಥವಾ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಸಹ ಆಹಾರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೇವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಯುತ. ಭತ್ತದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಮಾಡಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿ, ಹಗ್ಗವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ತೊಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಂತೆ, ಅಣಬೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಪದರುಗಳಾಗಿ, ಹಸುಗಳಿಗೆ ಮೇವಾಗಿ, ಪಿಂಡಿ ಕಟ್ಟಲು, ನಿರ್ಮಾಣ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಉರುವಲಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಒಡೆದು ಮರಿ ಹೊರಬರಲು ಬೆಚ್ಚನೆಯ/ಗಾಳಿಯಾಡದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಕೆ. ಮುಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಸುಧಾರಣೆಗೆ

(ಸುಟ್ಟ ಉಮಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ) ಗಡಿಗೆಗೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ಬರಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಬಳಕೆಗಳಿವೆ. ಭತ್ತದ ನುಚ್ಚು ಮತ್ತು ತೌಡು, ಮೀನು, ಬಾತು, ಕೋಳಿ, ಹಂದಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆ.

ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅರಳು, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಮಂಡಕ್ಕಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತಿಂಡಿಗಳು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಜನಪ್ರಿಯ. ಅಕ್ಕಿಬೀರ್‌ನ್ನು ಕೃಷಿಕರು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪುವಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ/ಅನೈತಿಕ ಹೆಂಡವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಳೆ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ ಹಾಗೂ ರಾಗಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. (ಇಲ್ಲಿಗೂ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಗೋಧಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಂಚಿಕೆ ಪದ್ಧತಿ ಮೂಲಕ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದೆ.. ತೊಗರಿ, ಉದ್ದು, ಕಡಲೆ, ಹುರುಳಿಗಳು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿ ಅವರೆಯು ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದ ನಂತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು, ಎಳ್ಳು, ಕುಸುಬೆ, ಕರಿಸಾಸುವೆ, ಹರಳು, ನೆಲಗಡಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು.

ಮಧ್ಯಭಾರತ ಮತ್ತು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ಸಣ್ಣರೈತರು ಮಿಶ್ರಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೆಲವನ್ನು ವರ್ಷದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೇಗ ಬೆಳೆಯುವ, ನಿಧಾನ ಬೆಳೆ, ಅತಿ ನಿಧಾನ ಬೆಳೆ ಧಾನ್ಯಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕೆಲವೇ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಬೀಜಗಳಂತೆ ಉಳಿದಿವೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ.

ಒಣಭೂಮಿ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬದುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಮರಗಳು ಕರಿಜಾಲಿ, ಮುತ್ತುಗ, ತೆಂಡು, ತಾಳೆ, ಬಾದಾಮಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಕಾಣಿಸುವುದು ಮುಳ್ಳುಪೊದೆಗಳು ಮತ್ತು ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಂದರೆ ಹರಳು, ವಿವಿಧ ತಂಗಡಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಹಾಲಿನಂತಹ ರಸ (ಇವು ವಿಷಕಾರಿ/ಔಷಧಿಯುಕ್ತ) ವಿರುವಂತಹವುಗಳು, ಕತ್ತಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಡಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಜೊತೆಗೆವೆ.

ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಕಳೆಗಳು ಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಕುರಿಸೊಪ್ಪು, ತೊಂಡೆಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ, ಜೊತೆಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಲಭ್ಯ. ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು/ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದರೆ, ಇವು ಅಲ್ಪ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮನುಷ್ಯರ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಒಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೀಟಗಳು ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ಸರೀಸೃಪಗಳನ್ನು ಸಹ ಆಹಾರ ಅಥವಾ ಮೇವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡುಗಳಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರುಗಳು ಮತ್ತು ಗಡ್ಡೆಗಳು, ಅಣಬೆಗಳು, ಮರದ ಎಲೆಗಳು, ಹೂವುಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳು, ಬೀಜಗಳು ಊಟದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯವಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ತಪ್ಪು ಜಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟ ಆದ್ಯತೆಗಳು

1. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಆಹಾರ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆ, ಹಸಿವು, ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಾಧಾರಣ ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಕೆಲವು ಹೊಳಹುಗಳ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು

	ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ	ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
ಹಿತ್ತಿಲುಗಳು	<ul style="list-style-type: none"> ● ಏರಿಸಿದ ಮಡಿ ಅಥವಾ ಆಳಗುಂಡಿ ಪದ್ಧತಿ ● ಎತ್ತರದ ನರ್ಸರಿಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಿಯ ಗಾರ್ಡನ್ ● ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಜೀವಂತ ಬೇಲಿ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣಿನ ತೋಟ ● ಸಣ್ಣ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಗುಂಡಿಗಳು/ಹೊಂಡಗಳು 	<ul style="list-style-type: none"> ● ಛಾವಣಿ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹ, ಜಿನುಗು ನೀರಾವರಿ ● ಏರುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಜೀವಂತ ಗೂಟ ● ಬರನಿರೋಧಕ ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಪೊದೆಗಳು, ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮೇವಿಗೋಸ್ಕರ (ಪಕ್ಷಿ/ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ) ● ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಕೌಶಲ್ಯ (ಬೇರುಗಳು, ಗೆಡ್ಡೆಗಳು, ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಲೆಗಳು ಇತ್ಯಾ.
ಸಣ್ಣ ಕೃ. ತೋಟ/ಹೊಲ	<ul style="list-style-type: none"> ● ಭತ್ತ/ಬಾತು/ಮೀನು ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಜೋಲಾ ● ಜಲಕಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಅನಿಲ ಘಟಕದ ಸ್ಲರಿಯಿಂದ ಎರೆಹುಳು ಗೊಬ್ಬರ ● ಸಿಹಿಗಣಸು ಜೊತೆಗೆ ಆಳದ ಮುಚ್ಚಿಗೆ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ) ● ದ್ವಿಧರ್ಮಾನ್ಯ, ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು, ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದಾದ ನಂತರ ಒಂದು ಬೆಳೆ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ವಿವಿಧ ಹಂತ, ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಹೊಂಡ ಜೊತೆಗೆ ಬದುಗಳ ಮೇಲೆ ಮರಗಳು, ಪೊದೆಗಳು ● ನೆರೆ, ಪಟ್ಟಬೆಳೆಗಳಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು ● ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಲದ ಬದುಗಳ ಮೇಲೆ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯಗಳು □ ತರಕಾರಿಗಳ ಬೆಳೆಯುವಿಕೆ ● ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅಣಬೆ ಕೃಷಿ
ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿ	<p>ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳು</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ವಿವಿಧಮಟ್ಟದ ಉತ್ತಮ ಅರಣ್ಯ (ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿಗೆಯಾಗಿ) ● ಮಹಿಳಾ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯುವಿಕೆ 	<p>ಸಮುದಾಯದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕ, ಕಾಲುವೆ ದಂಡೆ, ಕೆರೆಯ ದಂಡೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಾಲುಮರಗಳು</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ಹಾಳುಭೂಮಿ, ಸ್ವಶಾಸನ, ಗೋರಿಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿವೈವಿಧ್ಯ ಪ್ರಾಂಟೇಶನ್‌ಗಳು

ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ -

2. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿ (ಗೋಮಾಳ), ಅರಣ್ಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು, ಜೌಗು ಭೂಮಿಗಳು ಬರಡಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣಗೊಂಡಿವೆ.
3. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಏಕಬೆಳೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಸತ್ವ ನಾಶವಾಗಿದೆ, ವಿಷಮಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಬತ್ತಿಹೋಗಿದೆ.
4. ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಗುರಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊರಗಿನ ಒಳಸುರಿಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಸಸ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
5. ದೇಶಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ “ದಾನ ಪಡೆಯುವವ” “ಹಿಂದುಳಿದವ” ಎಂದು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮಾಹಿತಿಗಳ ಮೂಲ ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಹಭಾಗಿವೆಂದು ಎಂದೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.
6. ಸ್ಥಳೀಯ ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಜೀವಿವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭವಿಷ್ಯದ ಕೃಷಿಯು ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನದ್ದಾಗಿರಬೇಕು; ಕೃಷಿಕರು ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆ ಸಿಗುವ ಖಾಚಿತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿ ಬಳಸುವಂತಿರಬೇಕು; ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಬೆಲೆ ಏರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವಂತಿರಬೇಕು; ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು ಒಣಗುತ್ತಿವೆ. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಖಾಸಗೀಕರಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಫಲದಾಯಕ; ಭೂಮಿಯಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ಕೂಲಿದರ ಎರಡೂ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಚೇತರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು; ಕನಿಷ್ಠಮಟ್ಟದ ಇಳುವರಿಗೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಮಣ್ಣಿನ ಪತನ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ ಏರುಪೇರು ಮತ್ತು ಮರುಹುಟ್ಟು

ಪಡೆಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಅನೇಕ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರ ಪದ್ಧತಿಗಳಾದ ಅರಣ್ಯ, ಜೌಗುಪ್ರದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿ ತಮ್ಮ ಪಾರಿಸರಿಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಿಸಲು-

- ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಹಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಅಂದರೆ ಕೆಲವು ಸಸ್ಯಗಳು (ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ/ವಾರ್ಷಿಕ), ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಲಚರ, ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಿಗಳ ಜೋಡಣೆ.
- ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಸಶೇಷಗಳು ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯ. ಬಯೋಡೈಜೆಸ್ಟರ್, ಗ್ಯಾಸಿಫೈಯರ್, ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಹುದುಗು ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ, ಜೈವಿಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರು, ಎರೆಹುಳುಗಳು, ಅಲ್ಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ.
- ನವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ನವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಕೃತಕ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರದ ಬಳಕೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಕೃತಕ ಜೈವಿಕ ಕೀಟನಾಶಕಗಳ ಬಳಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಸ್ಟಿಕ್ ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಾವಯವ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳನ್ನು ಹಲ ಹಿಡಿದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು.
- ನೆಲಮೂಲ ಜ್ಞಾನ, ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನದೊಂದಿಗೆ ಜೀವಿವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಹೊಲವನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವಿಸ್ತರಣಾ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಬ್‌ನಿಂದ

ಲ್ಯಾಂಡಿಗೆ ಎನ್ನುವ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಸಂಶೋಧನಾ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ/ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಎನ್ನುವ ಅನುಸಂಧಾನ ಬರಬೇಕು.

- ರೈತರು\ತೋಟಗರು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಸೆ ನೀಡಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಹೊಲಗಳಿಗೆ, ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ, ಪ್ಲಾಂಟೇಶನ್‌ಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೇಲಿ, ಬೀಜನಿಧಿ ಮತ್ತು ಆಪತ್ಕಾಲ ಧಾನ್ಯ ರಕ್ಷಣಾ ನಿರ್ವಹಣೆ, ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ.
- ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಮರುಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರಖ್ಯಾತಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ಸಸ್ಯಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಹಕ್ಕಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಳೆ ಮತ್ತು ಪೀಡೆಗಳೆಂದು ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು/ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಅಭ್ಯಾಸ ಬೇಕು. ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ಬೆಳೆ ಸಶೇಷಗಳು, ಪ್ರಾಣಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪಉತ್ಪನ್ನಗಳು, ಅರಣ್ಯದ ಕಿರುಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಹೀಗೆ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. (ಉದ್ದಗಲದ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಮೂಲಕ)
- ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾದ ಬೀಜ ಸಂಗ್ರಹಗಳು, ಕಾಡಿಟ್ಟ ಬೀಜ (ಭತ್ತ), ಆವರ್ತನ ನಿಧಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಲ್ಲ. ಇದೇ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಓಖಿಕಾಕ ಸಂಸ್ಕರಣೆ/ಮಾರಾಟದಲ್ಲೂ ಸತ್ಯ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲು ಇರುವ ತೊಡಕುಗಳು

- ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರ ವಾಸವಿರುವವರು ಹೆಚ್ಚು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.
- ನೆರೆಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಹೊಲದಿಂದ ಬಹುದೂರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಲವು ಪದೇಪದೇ ಒಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಷ್ಟ.
- ಬಹಳ ರೈತರು, ಪಾಲು-ಬೆಳೆಗಾರರು ಮತ್ತು ಮರುವಿನ್ಯಾಸ/ಮರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಲ ಸಿಕ್ಕರೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾರರು.
- ಭೂಮಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡಲು, ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು, ಸಣ್ಣ ದೇಸಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು/ಪ್ರಾಣಿಗಳು/ಮೀನು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಲು ಸಾಲವು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಸಿಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಿಗುವ ಸಾಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ಯಧಿಕ ಹೊರಗಿನ ಒಳಸುರಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅಧಿಕಬಡ್ಡಿ, ಅಧಿಕ ತೊಡಕುಗಳು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮೆ ಸಿಗದು ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.
- ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರ ಸಹಕಾರವಿಲ್ಲದೇ ಬೆಳೆವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಅನೇಕ ರೈತರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮೀನುಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಗಳು ಮಾಲಿನ್ಯ, ಕಳ್ಳ ಬೆಟೆಗೊಳಗಾಗಿ ಅವು ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗುತ್ತವೆ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮಿಶ್ರಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ, ಪಾರಿಸರಿಕ ತಂತ್ರಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಯೋಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಪ್ರಚಲಿತ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿರಬೇಕು. ತರಬೇತಿ/ಸಲಹಾ ಸೇವೆಗಳು, ಸಾಲ/ವಿಮೆಗಳೊಂದಿಗಿರಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಮಾರಾಟ ಸಹಾಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದರ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಜೀವನಮಟ್ಟದ ಭದ್ರತೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸಹಚರ್ಯೆ ನೀಡುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ವಿಭಿನ್ನ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗಿನ ಮೂರು ದಶಕದ ಕೆಲಸದ ಅನುಭವಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಪೂರ್ವ ಏಷ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಕೃಷಿ ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಪಾರಿಸರಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತುದಾರ/ಸಲಹೆ ಗಾರ/ವಿನ್ಯಾಸಗಾರನಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯ ಅನೇಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಡಕ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ನಾವು ದೇಸಿ ಹಿತ್ತಿಲು, ಅರಣ್ಯ ಕೃಷಿ, ಗುಡ್ಡ ಮತ್ತು ಒಣಭೂಮಿ ಮಿಶ್ರ ಕೃಷಿ, ಭತ್ತ ಆಧಾರಿತ ತಗ್ಗಿನ ಗದ್ದೆಗಳ ಕೃಷಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಟ್ಟಲೆಗಳು ಮತ್ತು ತಂತ್ರ/ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಜ್ಞಾನ, ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ತಂತ್ರ, ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪೀಡೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ಜೈವಿಕ ಅನಿಲ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕ ಅನಿಲಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಅರಣ್ಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಬಹೂಪಯೋಗಿ ಮರಗಳ ಮತ್ತು ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ, ಜೀವಂತ ಬೇಲಿ, ಅರಣ್ಯಾಹಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆಹಾರದ ಅಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಬಡತನವನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

(ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಲೇಖಕರು ಅಥವಾ ಸಂಪಾದಕರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ)

■ Ardhendu Shekar Chatterjee

Director
Development Research Communication and Services
Centre (DRCS)
58 A, Dharmotola Road
Bosepukur, Kasba, Kolkata - 700 042
West Bengal.

Phone : 033-24427311

E-mail : ardhendu.sc@gmail.com
drsc@alliancekolkata.com

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 11, ಸಂಚಿಕೆ 1, ಮಾರ್ಚ್ 2009

ಆರೋಗ್ಯ ಸೂಸುವ ಶಾಂತಿಯ ತೋಟ

ಊರಿನ ಜನರನು ಸೆಳೆದಿಹ ತೋಟ

■ ವನ್ಯ ಓರ್, ಅರುಣ್‌ಕುಮಾರ್, ಗೀತ ಕ್ರೆನೈಕ್, ಶಿವಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಮೋಹನ್ ಕುಮಾರ್

ನೀಲಗಿರಿ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆ ಅರ್ಥ್ (Earth) ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣರೈತರಿಗೆ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ಸತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಘಿಕ ವಹಿವಾಟಿನ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದೆ. ಬೆಳೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಬೆಳೆ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಿಳಾ ರೈತರೊಬ್ಬರ ಯಶೋಗಾಥೆಯಿದು.

ಬೆಚ್ಚನೆಯ ನಗುವಿನ, ಸಂಕೋಚವೇ ಆಭರಣ ತೋಟ್ಟ ಮಹಿಳೆ ಶಾಂತಿ. ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ನೀಲಗಿರಿ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಕೊಲ್ಲಮಲೈ ಓರನ್ ಎಂಬ ಸಣ್ಣಹಳ್ಳಿಯ ನಿವಾಸಿ. ಆಕೆಗಿರುವುದು 0.2 ಎಕರೆ ಭೂಮಿ ಮಾತ್ರ. ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಆದಾಯ ನೀಡುವ ತೋಟ. ಬೀಟ್‌ರೂಟ್, ಕ್ಯಾರೆಟ್, ಕ್ಯಾಬೇಜ್, ಗೆಡ್ಡೆಕೋಸು, ಬಸಳಿಸೊಪ್ಪು, ಗೋಳಿಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಪತಿ ಮೋಹನಸುಂದರಮ್ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಸವಿ 2006ಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಂತಿಯವರಿಗೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪದ್ಧತಿಗಳಿವೆ ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಯಾರೆಟ್, ಆಲೂ ಹಾಗೂ ದಪ್ಪ ಅವರೆಯಂತಹ ಏಕಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾರ್ಯಾರೋ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಿರುವು

ಇಸವಿ 2006ರಲ್ಲಿ, ನೀಲಗಿರಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆ ಅರ್ಥ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಶಾಂತಿಯವರ ಕುಟುಂಬದವರೊಂದಿಗೆ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಕುರಿತಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿತು. ಮೋಹನಸುಂದರಮ್‌ರವರು 30 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರೇರೇಪಣೆಗೊಂಡು ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ರಾಸಾಯನಿಕರಹಿತ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಿತವ್ಯಯಕಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತರು.

ಅರ್ಥ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಇಡೀ ಜಮೀನಿಗೆ ಕ್ಯಾರೆಟ್ ಬಿತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ತಕ್ಷಣ ವಿಪತ್ತು ಆವರಿಸಿತು. ಕ್ಯಾರೆಟ್ ಶಿಲೀಂಧ್ರ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಹಸುರು ತುದಿಗಳು ಕರಟಿಹೋದವು. ಜೀವ ಚೈತನ್ಯ ತಯಾರಿಕೆ 501, ಇಕ್ವಿಸೆಟಮ್ ಕಷಾಯ, ಅರಿಶಿನದ ಕಷಾಯ ಮುಂತಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಹಾರಗಳ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೂ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಶಾಂತಿಯವರಿಗೆ ಭ್ರಮನಿರಸನವಾಯಿತು. ರಾಸಾಯನಿಕ ಕೃಷಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತೆ ಕ್ಯಾರೆಟ್ ಕುಡಿಯೊಡೆಯಿತು. ಉತ್ತಮ ಇಳುವರಿ ನೀಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಾಂತಿಯವರ ಕುಟುಂಬ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸುಭದ್ರತೆ

ಕ್ಯಾರೆಟ್‌ನ್ನು ಏಕಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಅದೇ ಕೊನೆ. ಶಾಂತಿ

ಹಾಗೂ ಮೋಹನಸುಂದರಮ್ ಮಿಶ್ರಬೆಳೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅನೇಕ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿಸಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಆರು ವಿಭಿನ್ನ ತರಕಾರಿಗಳು ಖಾಯಂ. 16 ವಿಭಿನ್ನ ಬೆಳೆಗಳು ಆವರ್ತನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ತರಕಾರಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಬಿತ್ತನೆಯ ಕಾಲದ ವ್ಯತ್ಯಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ತರಹದ ತರಕಾರಿಗಳೂ ನಿರಂತರ ಲಭ್ಯ.

ನವನವೀನ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೌಶಲ್ಯ

ಈ ನಡುವೆ, ವಿಶ್ವಸನೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಪದ್ಧತಿ ಮೂಲಕ ರೈತರು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅರ್ಥ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಾವಯವ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿತು. ಅದೇ ಬಯೋಗೇನ್ [ಬಯೋಡೈನಮಿಕ್ ಆಗ್ರಾನಿಕ್ ಗ್ರೋವರ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಇನ್ ನೀಲಗಿರೀಸ್]. ಎಲ್ಲಾ ಆಸಕ್ತ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರಿಗೂ ಈ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ.

ಮುಂದಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ರೈತರೂ ಯಾವ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬುದರ ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ರೈತರ ಸಭೆ. ಅರ್ಥ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸದಸ್ಯ ರೈತರ ಸಭೆ. ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬೆಲೆ ನಿರ್ಧಾರ. ಮುಂದಿನ ಆರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಅದು ಖಾಯಂ ದರ. ಈ ತರಹ ತಾವೇನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಯ ರೂಪುರೇಷೆ. ಊಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಹಂಚಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ವಾರಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಥ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಕೇಂದ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ರೈತರು ಈಗಾಗಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಬೆಲೆಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕ ಬೆಲೆಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು ಮಾರಾಟವಾದರೆ ವರ್ಷಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದುದನ್ನು ಲಾಭಾಂಶದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಅವರದೇ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಪಡೆಯುವವರೂ ಅವರೇ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರು ಅಧಿಕ ಲಾಭ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಸದ್ಯ ಬಯೋಗೇನ್ ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 8-10 ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರಿಗೆ, ಸುಮಾರು 40 ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಂದಾಜು 20 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ [ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ] ನೀಡುತ್ತಿದೆ. 11 ಜನ ರೈತರು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ 3-4 ಟನ್ ಸಾವಯವ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ಸೇರಿದರೆ 20 ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 20-30 ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಲಾಭದ ಹಂಚಿಕೆ

ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಅಪಾರ ಲಾಭ ಪಡೆದ ಶಾಂತಿಯವರು ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಸಾವಯವವಾಗುವುದನ್ನು ಬಯಸಿದರು. ಸಾವಯವದಡೆಗೆ ಜನರನ್ನು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಪ್ರೇರೇಪಿಸತೊಡಗಿದರು. ಶಾಂತಿಯವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಆಗಲೇ ಬದಲಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕಳೆಗಳನ್ನು ಸುಡುವ ಬದಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಮಾಡುವುದು, ದನದ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸುವ ದ್ರವ ಗೊಬ್ಬರ ಪಂಚಗವ್ಯದ ತಯಾರಿಕೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಕನಸು ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಇಂದು ಶಾಂತಿಯವರಿಗೆ ಮೂಡಿದೆ.

ಧನ್ಯವಾದಗಳು

ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಮಿ. ಡೇವಿಡ್ ಪೂಷ್, ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಆಫ್ ಹೋಪ್ಸ್, ಯು.ಕೆ. ಇವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದ ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

■ Vanya Orr, Arun kumar, Sivakumar, Gita Kreneck and Mohan kumar

The Earth Trust, Nilgiris, Hema Cottage,
Bharathi Nager, Ketti Post
Nilgiris – 643215

E-mail: orrvanya@gmail.com; earthtrust@gmail.com

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 11, ಸಂಚಿಕೆ 3, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2009

ನನ್ನ ಅನಿಸಾ (LEISA) ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ

■ ಡಿ.ಆರ್.ಪ್ರಪುಲ್ಲ ಚಂದ್ರ

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಡ್ರೈವಿಂಗ್‌ನ ಇಷ್ಟದಿಂದ, ನಾನು 1959ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಮನೋಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದ ನಾನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಪ್ಪುಗಳ ವಶವಾದೆ. ನನಗೆ ನನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳು ತಿಳಿಯುವ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ನಾನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲದಲ್ಲೂ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸಾವಯವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಅನುಸರಿಸತೊಡಗಿದಾಗ ಯಾವುದೇ ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಭೂಮಿಯ ಪ್ರತಿ ಇಂಚು ನೆಲವನ್ನು ಬಳಸತೊಡಗಿದೆ. ಜೈವಿಕರಾಶಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಪಾಳುನೆಲದಲ್ಲೂ ನಾನು ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಡತೊಡಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತನೂ ತನ್ನ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಚರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು

ದ್ರವಗೊಬ್ಬರದಲ್ಲಿರುವ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ	ಗುಣವಿಶೇಷಗಳು	ಫಲಿತಾಂಶ ಮಿಲಿಗ್ರಾಂ/ ಲೀಟರ್
1	ಪಿಎಚ್	07.39
2	ಸಾರಜನಕ	32.20
3	ರಂಜಕ	06.20
4	ಪೊಟ್ಯಾಶ್	2000
5	ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ	060
6	ಮೆಗ್ನೀಶಿಯಂ	0189.7
7	ಕಬ್ಬಿಣ	00.24
8	ಸತು	00.60

ನನ್ನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅವನದೇ ಆದ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೇರೆಯವರ ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದು ನಾನು ಹೇಗೆ ಕೃಷಿ ಮಾಡುವಂತಾದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇತರ ಅನೇಕ ಜೊತೆಗಾರ ರೈತರಿಂದ ಹೊರಬಂದ ರೀತಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 1968 ರಲ್ಲಿ ಶುನ್ಯ ಸಾಗುವಳಿ ಅಳವಡಿಸುವ ಮುಖಾಂತರ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬನ್ನು ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ರವದಿಯನ್ನು ಸುಡದೇ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಳೆಯಲು ಅನುವುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ನಾನು ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ 120-125 ಟನ್ ಕೊಯ್ತೆ. ಅದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿಯಾದ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ 64 ಟನ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಿಗ್‌ಜಾಗ್ ಹೋಲುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತೆಂಗನ್ನು ನೆಡುವುದು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಹೊಸಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನೂ ಸಹ ನಾನು ಪಡೆದೆ. [ಬಾಕ್ಸ್ ನೋಡಿ]

ಈ ಕೆಳಗಿನದು ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ ಅಥವಾ ಹೊಸಪದ್ಧತಿ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಇದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ನಾನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಕಳೆಗಳೇ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲ

ಕಳೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದು ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಸಂಕೇತ. ಆದರೆ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವ, ಎಸೆಯುವ ಅಥವಾ ಸುಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಕಳೆಗಳು ಕಳಿಯುವ ಕಾಲ ತುಂಬಾ ನಿಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ, ಬಾಕಿ ಉಳಿಸದೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೂ ಇರಲಿ,

ಜಿಜ್ಜಾಗ್ ಶೈಲಿಯ ತೆಂಗಿನತೋಟ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 45 ರಿಂದ 48 ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನೆಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಎಕರೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 120 ಮರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಬಹುದು.

ಈ ಜಿಜ್ಜಾಗ್ ವಿಧಾನದ ನೆಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಅಂತರ 15 ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿರುತ್ತದೆ. 15 ಅಡಿಗಳ ಅಂತರದ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮೂರನೇ ಸಾಲು ಮೊದಲ ಸಾಲಿನಿಂದ 30 ಅಡಿಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ ಎರಡು ಮರಗಳ ಮಧ್ಯೆಬಿಂದುವಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತಿ ಸಾಲಿನ ಗಿಡವನ್ನು ನೆಡಬೇಕು. ಅದು ಜಿಜ್ಜಾಗ್ ಶೈಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶೈಲಿಯಿಂದಾಗಿ ಎರಡು ಸಾಲಿನ ಮಧ್ಯೆ, ಎರಡು ಗಿಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತರ 16.77 ಅಡಿಗಳು. ಆಮೇಲೂ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ಸಾಲಿಗೆ 30 ಅಡಿಗಳ ಅಂತರ ಉಳಿದು ಭತ್ತವು ಹರಡಲು ಅನುಕೂಲ. ಈ ತರಹದಲ್ಲಿ ನೆಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಬೆಳಕು ಅಥವಾ ಗಾಳಿಯು ತೋಟದೊಳಗೆ ಸುಳಿದಾಡಲು ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯಾಗದು ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಬಹುದು. ಬಾಳೆ, ಕೋಕೋ ನಂತರ ಮಿಶ್ರಬೆಳೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಪ್ರತಿ ಮರಕ್ಕೆ 80 ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳ ಇಳುವರಿ ಪಡೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 9,600 ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಲುಮಾಡಲು ಇದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದು 3,840 ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಹೀಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಹೆಕ್ಟೇರ್ (2 1/2 ಎಕರೆ)ನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಇಳುವರಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಈ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಒಂದು ಎಕರೆ ತೋಟದಲ್ಲೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಸಾವಯವ ಹಾದಿಯ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಅವು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ, ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕಳೆಗಳನ್ನು 15 ದಿನದೊಳಗೆ ಸಾವಯವ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆ ವಿಧಾನ ಹೀಗಿದೆ - ನನ್ನ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ, ಪಾಳುಭೂಮಿ, ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ 25 ಕಿಲೋಗ್ರಾಂನಷ್ಟು ಕಳೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು 200 ಗ್ರಾಂ ಬೆಲ್ಲ, 200 ಗ್ರಾಂ ಉಪ್ಪು, 200 ಗ್ರಾಂ ಹುಣಸೆ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಡ್ರಂನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ನೂರು ಲೀಟರ್ ನೀರು ಬೆರೆಸಿ, ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ 15 ದಿವಸ ಕಳೆಯಲು ಬಿಟ್ಟೆ. ಈ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕರಡುತ್ತಿರಬೇಕು. 15 ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣವು ಕೆಟ್ಟವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವರೂಪಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದ್ರವಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದಾಗ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಗೊಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳಿವೆ ಎಂಬುದರ ಸಂಕೇತವಾದರೂ, ನಾನು ಇತರ ರೈತರಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲು ಇದರೊಳಗಿರುವ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಗಾದ ದ್ರವಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಪಡೆದೆ ಮತ್ತು ಆ ಗೊಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟೆ.

ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ - ನಾನು ಬಳಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗೊಬ್ಬರಗಳಿಗಿಂತ ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗೊಬ್ಬರ. ಕಳೆಗಳನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಅವು ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶ ಇರುವ ರೈತರು ಇದನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಟ್ರಿಕ್ಲರ್‌ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ದ್ರವರೂಪಿ ಗೊಬ್ಬರವು ಹನಿಹನಿಯಾಗಿ ಹೊರಬಂದು ಮಣ್ಣಿಗೆ ಸೇರಲು ಅನುಕೂಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗೊಬ್ಬರ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

■ D.R. Prafullachandra
Krishi sampada, Lakshmiपुर
Hosahalli Post
Teerthahalli Taluk, Shimoga district
Karnataka
Phone: 958182 - 272730

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 7, ಸಂಚಿಕೆ 2, ಜೂನ್ 2005

www.leisaindia.org

LEISA INDIA
ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಜೀವನೋಪಾಯ

LEISA INDIA
ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಜೀವನೋಪಾಯ

LEISA INDIA
ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಜೀವನೋಪಾಯ

LEISA INDIA
ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಜೀವನೋಪಾಯ

LEISA INDIA
ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಜೀವನೋಪಾಯ

ನೆಲಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಸರಿಸುವಿಕೆಗೆ ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

■ ಜಿಗ್ನಾಸ ಪಾಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ನೀರುಬೆನ್ ಸೆನ್ಯಾ

ಗುಜರಾತಿನ ಜಮೀನುರಹಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಘಟನೆಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಮೂಲಕ ಯಶಸ್ವಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನೇ ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಿ, ನೆಲಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿ ರುಚಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮೆ ಹಸಾನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಡಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಗಣೇಶಪುರದ 41 ಮಹಿಳೆಯರ ನಂಬಲಾಗದ ಕಥೆ ಇದು. ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳು ಜಮೀನುದಾರರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತ ರೈತರಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವರಿಗೆ ಜಮೀನು ಇಲ್ಲ, ಇತರೆ ಆದಾಯಮೂಲಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವರ ಬಳಕೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಗಳಿಕೆ. ಈಗ ಅವರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಹಣ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಶ್ರೀ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಹಕಾರಿ ಮಂಡಲದ ಮಹಿಳಾ ಗುಂಪಿನ ಕಥೆ.

ಇಸವಿ 1986ರಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತಿನ ಮೆಹಸಾನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಾ [SEVA] ಎನ್ನುವ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿ (ಕೂಲಿ) ಕೆಲಸಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಅವರ ಬದುಕಿನ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನೇಕ ಸಭೆಗಳು ನಡೆದವು. ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಕುಟುಂಬದ ಸುಸ್ಥಿರತೆ, ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಿತ ಆದಾಯಮೂಲ. ಇವರೆಲ್ಲಾ ಭೂರಹಿತರು. ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಸಾಕಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರು. ಕೊಯ್ಲಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ 10-15 ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ. ಶ್ರೀಮಂತ ರೈತರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ದಿನಗೂಲಿ ಕೆಲಸ. ಉಳಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಸೂಕ್ತ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇದರಿಂದ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಲು ಸಹ ಅವರು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರು.

ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸೇವಾ [SEVA], ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು—ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಬೀಳುಬಿಟ್ಟ ಜಮೀನನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ಕೃಷಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಉತ್ಸಾಹ ತೋರಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಜಮೀನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಸೇವಾ [SEVA] ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿತು. 30 ವರ್ಷಕ್ಕೆ 10 ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

■ ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಕೃಷಿಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ ಸ್ವಾಗತ

ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ

ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ಭೂಮಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬರಡಾಗಿತ್ತು. ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರು ಇದನ್ನು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ವಿಷಸರ್ಪಗಳೊಂದಿಗಿನ ಹೋರಾಟವೂ ಸೇರಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಾದವು. ಊಹಿಸಲಾಗದ ತೊಡಕುಗಳು, ಜಮೀನು ಸಮತಟ್ಟಾಗುವವರೆಗೆ ಸದಸ್ಯರು ನಿಲ್ಲಿಸದೇ ನಿರಂತರ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. 10 ಎಕರೆ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಆಗಲೇ ಜಮೀನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ನೀರಿನ ಮೂಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಫಲಿತಾಂಶ ತಮ್ಮ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸಲು ಪ್ರತಿದಿನ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಹಳ್ಳಿಗೆ ನಡೆದುಹೋಗಿ ನೀರು ತರಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಮಳೆನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ಕಂಪೆನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ್ಟಿಕ್ ತೊಟ್ಟಿಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ 10 ಅಡಿ ಆಳದ ಪ್ರಾಸ್ಟಿಕ್ ತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಭೂಮಿಯು ಹೇರಳವಾಗಿ ಮರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರತಿಭಾಗಕ್ಕೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಕೃಷಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್ ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ಕಂಪೆನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್‌ನ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ 1,65,000 ರೂಪಾಯಿಗಳ ಅಗತ್ಯ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಪಡೆದರು. ಇಸವಿ 1988-89ರಲ್ಲಿ ಸೇವಾ, ಆ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬೋರ್‌ವೆಲ್ ತೆಗೆಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಇದರಿಂದ ರೈತರು ವಾರ್ಷಿಕ ಎರಡು ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರೊದಗಿಸುವ ಭರವಸೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸಹಕಾರಿ ಗುಂಪು ಬೆಳೆಯ ಮೂಲ ಕೃಷಿ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭರಿಸಿತು. ಅಂತಿಮ ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಇನ್ನೆರಡು ಭಾಗ ಗುಂಪಿಗೆ.

ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಜಾಗೂಡನ್ ಕೇಂದ್ರವು ಮರಗಳ ತೋಪಿನ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ವಿಂಗಡಣೆ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಕುರಿತು ಮಹಿಳೆಯರು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಇಂಡಿಯನ್ ಫಾರ್ಮ್ಸ್

ಫ್ಲಿಪ್‌ಬ್ರಾಂಡ್ ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್ [IFFCO], ಫಾರ್ಮ್ ನಾಲೆಡ್ಜ್ ಸೆಂಟರ್ [KFC] ಮತ್ತು ಸೇವಾ ನೀಡುವ ಸಲಹೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸದಸ್ಯರು ಹೊಸ ಹಾಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರು.

ತಮ್ಮ ಆದಾಯವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಸೇವಾಗ್ರಾಮ್ ಹಾಥ್‌ನಿಂದ ತರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣುಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾವು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ನಿಂಬೆ ತಿರುಳಿನ ಜ್ಯೂಸ್, ನಿಂಬೆ-ಶುಂಠಿ ಜ್ಯೂಸ್, ಲೆಮನ್ ಸ್ಕ್ವಾಶ್, ಲೈಮ್ ಸ್ಕ್ವಾಶ್ ಇನ್ನೂ ಏನೆಲ್ಲಾ ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತರು. ತಯಾರಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೇಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಅವರ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕಳೆದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ಎರೆಗೊಬ್ಬರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಳಸಿ ಸಾವಯವ ಅಂತರಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಾವಯವ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೊಂದಿವೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗಳಿಕೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆಯರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾವಯವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ನಿಂಬೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಲೆ ಸಿಗಲು ಹಾಗೂ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಇದು ಸ್ವಯಂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ. ಸೇವಾ ಸಹಕಾರಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಉಚೇರ್ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಂಡಲ ಹುಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಸದಸ್ಯರು ಕಲಿತರು. ನಿಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಯಜಮಾನರು ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಾಹಕರೂ ಆದರು.

ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸ ತಾಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಸೇವಾದ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಬಹು ಪದರದಲ್ಲಿವೆ. ಪಟ್ಟಣದವರಿಗೆ ಹಸುರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣ ಒದಗಿಸುವುದು; ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸುವಿಕೆ; ತಮ್ಮ ಕಾಲಮೇಲೆ ತಾವು ನಿಲ್ಲಲು ಸಹಕರಿಸುವಿಕೆ; ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಾಪಾಡುವಿಕೆ.

ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ವಸತಿಯಂತಹ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಂದೆ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯಲು 'ಆತಿಥ್ಯೋದ್ಯಮ' ತರಬೇತಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಹಮದಾಬಾದಿನ ಅಗಾಶಿಯಾ ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ಮೂಲ ನಡವಳಿಕೆಗಳು (ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ), ಮನೆ ಸಂಭಾಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಡುಗೆ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತರಬೇತಿ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ಸಹಕಾರಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ದೊರೆಯಿತಲ್ಲದೆ ಆಹಾರ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಡಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ನಿಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಹೇಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಪರಿಸರ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಶಕರಿಗೆ ಹಸುರು ಹೊದಿಕೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರದ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಮರ ಮತ್ತು ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು, ವೈದ್ಯಕೀಯ

ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ಹಾಗೂ ಉಪಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಫಲಕಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ರಾಶಿಚಕ್ರದ ಸೂಚನೆಗಳಿಗೆ ನೇರ (ತಕ್ಕಂತೆ) ವಾಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಕುಂಡಲಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಸಕ್ತ ಸಂದರ್ಶಕರು ತಮ್ಮ ರಾಶಿಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವ ಮರಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರು ಇಡೀ ಕೇಂದ್ರದ ವಿವಿಧ ತೋಟಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ರಂಗೋಲಿಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮತಿ ಕಾಹಿನಿಬೆನ್‌ರವರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ, ಬಿದಿರು ಹಾಗೂ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಸಂದರ್ಶಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಟದ ಮೈದಾನವೂ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಅಲ್ಲೊಂದು ರೂರಲ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ನೆಟ್‌ವರ್ಕ್ [RVDI] ಮಳಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸದಸ್ಯರು ಬೆಳೆದ ತಾಜಾ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಅನನ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಅನೇಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ರೋಟರಿ ಮತ್ತು ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್, ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರ ಸಂಘ, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಅನೇಕರು ಪಾರಂಪರಿಕ ಗುಜರಾತಿ ಅಡುಗೆ ಸವಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಲು ಬಂದರು. ಇಸವಿ 2009 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ಬಂದ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಸಂಖ್ಯೆ 6042. ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲ ಬೆಂಬಲವಿದೆ. ಜನರು ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾಗಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.

■ **Jignasa Pandya**
Self Employed Women's Association (SEWA)
SEWA Reception Centre, Opp. Lok Manya, Tilak Baugh
Bhadra, Ahmedabad

E-mail: jignasapandya@sewa.org

■ **Neeruben Senma**
Village Ganeshpura
Dist. Mehsana, Gujarat

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 11, ಸಂಚಿಕೆ 3, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2009

ಕುರಿಹಿಂಡಿನ ಸರದಾರ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣ

■ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಮೂಲ

“ಒಣಭೂಮಿ ರೈತರಿಗೆ ಕುರಿಗಳು ಆದಾಯಮೂಲ. ಬಂಡವಾಳ ತೊಡಗಿಸಿದ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳುವರಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣ. ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆನೂರಿನ ಒಣಭೂಮಿ ರೈತ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಒಣಭೂಮಿ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಇಳುವರಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳ ಕುರಿಸಾಕಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು.

ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಸಾಕಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಹೈನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಧಿಕ ಬಂಡವಾಳ ಬೇಕು. ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆಗೆ ತೊಡಕುಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಆಡುಗಳು ರೋಗಕೀಟಾಡುಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅನಿಸಿಕೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳ ಕುರಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕಂಬಳಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಸವಿ 1973ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕುರಿಮೇಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದೇಶಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಬನ್ನೂರು ತಳಿಯ ಕುರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಧಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಂಬಳಿ ನೀಡುವ ಡ್ವಿ-ಉದ್ದೇಶಿತ ಕೊರಿಡೇಲ್ ರಾಮ್‌ಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಐದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಅಂತೂ ಇಂತೂ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಡ್ವಿ-ಉದ್ದೇಶಿತ ಕೊರಿಡೇಲ್ ರಾಮ್ ತಳಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡರು. ಇದು ಕುರಿ ಉದ್ಯಮದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ.

ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿರುವ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣ ಅನೇಕ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಜಾನುವಾರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕುರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 60ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ರಾಣಬೆನ್ನೂರಿನ (ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ) ವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಕರೀಮ್‌ಖಾನ್‌ರವರ ಬಳಿ ಕೂದಲು ಸವರುವಿಕೆ, ವಿಂಗಡಣೆ, ನೂಲುವಿಕೆ, ನೇಯುವಿಕೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು 500 ಕಿಲೋಗ್ರಾಂನಷ್ಟು ಕಂಬಳಿ ನಾರನ್ನು ರಾಣಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಒಯ್ದಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಬಳಿ ನೇಯ್ದರು ಹಾಗೂ ಮಾರಿದರು.

ಇಸವಿ 1995ಕ್ಕೆ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯ ಲಾಭದಿಂದ ಆರು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಆಹಾರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಅನೇಕ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಗೋಸುರವೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟರು. ಮೇವಿನ ಜೋಳವನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕುರಿಗಳು ಹಸುರು ಮೇವು ತಿಂದು ಉಳಿದ ಮೇವನ್ನು, ಒಣ ಮತ್ತು ಹಸುರು ಸಂಗ್ರಹಿತ ಮೇವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಹೊರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಮೇಯಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮೇವಿನೊಂದಿಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕಭರಿತ ಆಹಾರವನ್ನೂ ನಿರಂತರ

ನೀಡತೊಡಗಿದರು. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇವು ಹಿಂಡಿಯ ತಯಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಮೇವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ಬೆಳೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸಶೇಷಗಳು [ಹುಲ್ಲು, ಹೊಟ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ] ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಮೇವು. ಕುರಿ ಗೊಬ್ಬರ ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕುರಿಗಳನ್ನು ತರುಬುವಿಕೆಯಿಂದ ಅವುಗಳ ಗಂಜಳ ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರವು ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೊಲಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದನ್ನು ಅವರು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಬಲು ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗಳ ಫಲವತ್ತತೆ ಹೆಚ್ಚಲು ಸಹಾಯಕ. ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಯಿಸುವಿಕೆ, ಮಿಶ್ರ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರು ಅನೇಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕುರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ಸಮಿತಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀಯ ಸಂದರ್ಶಕರನ್ನು ಅವರ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಇಂದು ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಆಸಕ್ತರಾದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರು ಒಬ್ಬ ನಂಬಿಸ್ತು “ಪ್ರೇರಕ”.

ಅವರ ವಿಳಾಸ:
ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣ, ಆನೂರು, ಶಿಡ್ಲಘಟ್ಟ ತಾಲ್ಲೂಕು,
ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ, ಕರ್ನಾಟಕ,
ದೂರವಾಣಿ: 08158-256117
E-mail: vkempannasheepbreed@rediffmail.com
ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎ.ಎಂ.ಇ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಬಾಬು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಬಿ.ವಿ. ಜೋಷಿಯವರು ವೀರಕೆಂಪಣ್ಣನವರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ: ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 12, ಸಂಚಿಕೆ 1, ಮಾರ್ಚ್ 2010